

Górnikowska-Zwolak, Elżbieta

Działalność zawodowa nauczycieli akademickich w kształceniu pedagogów : z teorii i praktyki

---

Mazowieckie Studia Humanistyczne 5/1, 207-211

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DZIAŁALNOŚĆ ZAWODOWA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH W KSZTAŁCENIU PEDAGOGÓW (Z TEORII I PRAKTYKI)

W 1990 r. liczba studentów w Polsce zbliżała się do 400 tys. Obecnie studiuje około miliona osób. Sytuacja uczelni wyższych jest niezwykle trudna, obok szkół państwowych powstają szkoły prywatne (aż 220 tys. studentów pobiera naukę w szkołach niepaństwowych). Przed nauczycielami akademickimi wyłaniają się nowe zadania i nowe problemy. W takiej chwili szczególnie potrzebna, wręcz wskazana wydaje się debata nad dotychczasową kondycją stanu nauczycielskiego, wybranych aspektów pracy nauczycieli akademickich, jak również próba oceny systemu edukacji akademickiej.

Dobłą okazją do takiej refleksji, poszerzonej o zagadnienia akademickiego kształcenia pedagogów była trzydniowa konferencja naukowa nt. *Działalność zawodowa nauczycieli akademickich w kształceniu pedagogów (z teorii i praktyki)*, zorganizowana przez Katedrę Edukacji Początkowej Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu (6–8 października 1998 r.).

W pierwszym dniu obrady miały charakter plenarny i toczyły się pod hasłem *Nauczyciele akademicy wobec wyzwań XXI wieku*. Referaty wygłosili profesorowie: Tadeusz Nowacki (*Niektóre zagadnienia odpowiedzialności pracownika nauki*), Mieczysław Łobocki (*Trzy oblicza nauczyciela akademickiego w kształceniu pedagogicznym*), Zdzisław Kosyrz (*Nauczyciel akademicki wobec tolerancji*), Zbigniew Kwieciński (*Problemy etyczne akademickiego środowiska pedagogów*), Mirosław Szymański (*Nauczyciel akademicki wobec pedagogicznych wyzwań współczesności*), Krystyna Duraj-Nowakowa (*Pedeutologia działalności zawodowej nauczycieli akademickich w kształceniu pedagogów – wnioski i prognozy*). W obradach nie mógł wystąpić prof. Andrzej M. de Tchorzewski, który nadesłał jednak tekst swojego referatu (*Etyczno-deontologiczne aspekty pracy nauczycieli akademickich*).

Poszczególni autorzy sytuowali swoje rozważania w płaszczyźnie filozoficznej

i pedeutologicznej. Zasadnie i trafnie rozpoczęto tę część obrad od głębokiej refleksji na temat odpowiedzialności – pojęcia, które nie tylko nie straciło na aktualności, ale jego znaczenie ogromnie wzrosło. Próbę zdefiniowania pojęć *odpowiedzialność* i *człowiek odpowiedzialny* podjął prof. Tadeusz Nowacki. Wychowanie człowieka do wolności to przygotowanie go do dokonywania wyborów. Tam zaś, gdzie dokonujemy wyborów między wartościami pojawiają się kwestie odpowiedzialności. Nie ma zatem wolności bez odpowiedzialności – zauważył mówca. Nauczyciel oddziałuje na swoich uczniów całym sobą, swoim wyglądem, zachowaniem, ale przede wszystkim – uznawanymi wartościami – podkreślił prof. Nowacki. W swoim działaniu powinien pamiętać o odpowiedzialności wobec siebie, ale i wobec innych (tych, których kształtuje).

O różnych obliczach nauczyciela akademickiego, m.in. badacza i dydaktyka mówili kolejno występujący referenci. Prof. Mieczysław Łobocki w toku swojej wypowiedzi zwrócił uwagę m.in. na rodzaj relacji między nauczycielem i studentem w procesie dydaktycznym; mocno akcentował konieczność budowania swobodnego klimatu wymiany myśli, inspirującego do własnych przemyśleń, do stawiania pytań otwartych, postulował prowadzenie wykładów konwersatoryjnych w miejsce tradycyjnych. Należy tworzyć taką atmosferę, aby studenci nie tylko musieli, ale i chcieli uczestniczyć w zajęciach. Konieczna jest wreszcie troska nauczyciela nie tylko o transmisję wiedzy, ale i zastosowanie tej wiedzy w praktyce.

W wystąpieniach mówców sesji plenarnej powtarzał się, wyraźnie zaznaczając, wątek wzoru osobowościowego. Pożądana jest postawa autentyzmu, która polega na tym, że nauczyciel jest tym kim jest, a nie tym kim chciałby być, lub kim chcieliby go widzieć inni. Jak zauważył prof. Mirosław Szymański, wzory osobowe są w tym zawodzie ważniejsze, aniżeli w jakimkolwiek innym.

Niezwykle ważną i jak najbardziej aktualną kwestię – problemów etycznych środowiska pedagogów – podjął prof. Zbigniew Kwieciński. Napięcia etyczne pojawiają się m.in. w wymiarze produkcji wiedzy. Profesorowie podejmujący pracę na kilku etatach nie są w stanie prowadzić badań naukowych, zaś badania własne powinny być niezbędnym warunkiem prowadzenia wykładów, w przeciwnym razie będziemy mieli do czynienia (zdaniem prof. Kwiecińskiego jest to zjawisko już obecne) z ciągłym powtarzaniem tych samych tekstów (występuje „patefoniczna profesury polskiej”).

Obrady plenarne zamknęło wystąpienie prof. Krystyny Duraj-Nowakowej, która przedstawiła stan rozwoju pedagogiki szkoły wyższej w Polsce oraz podstawowe – nieliczne – prace z zakresu pedeutologii.

W dwóch następnych dniach (7 i 8 października) uczestnicy konferencji pracowali w sekcjach. W sekcji pierwszej, której przewodniczyła prof. Janina Parafiniuk-Soińska, podejmowano problemy pedeutologii akademickiej. Sekcją drugą obradującą pod hasłem *Nauczyciele i pedagogzy o systemie edukacji akade-*

mickiej kierował prof. Czesław Banach; sekcja trzecia podejmowała zagadnienia epistemologicznego kontekstu akademickiego kształcenia nauczycieli, jej przewodniczącym był prof. Jan Kluczyński; uczestnicy sekcji czwartej koncentrowali się w swoich rozważaniach na funkcjach pedagogicznych nauczycieli akademickich, obradami kierował prof. Henryk Cudak.

Niemożliwe było objęcie przez uczestników całości prac konferencji, gdyż równoległy przebieg obrad w sekcjach problemowych wykluczał uczestnictwo w każdej z nich. Tematyka obrad była bardzo szeroka, zawierała liczne wątki teoretyczne i różne aspekty działalności nauczyciela akademickiego. W grupie tych pierwszych znalazły się m.in. wystąpienia na tematy: *Ewolucja współczesnych teorii pedeutologicznych a wspieranie nauczycieli w różnych fazach rozwoju w zawodzie* – prof. Józefa Kuźmy, *Profesjonalizm pogranicza – ku nowej filozofii działalności nauczycieli akademickich* – prof. Andrzeja Pluty, *Ontologiczne, gnozeologiczne i aksjologiczne rozważania nad działalnością zawodową nauczycieli akademickich* – dr Mirosława Wójcika, *O miejsce refleksji feminologicznej w edukacji nauczycieli akademickich* – dr Elżbiety Górnikowskiej-Zwolak.

Osobowość nauczyciela, różne jej aspekty, analizowano w wystąpieniach: *Twórcze postawy nauczycieli akademickich* (dr Marzena Magda), *Osoba ludzka w centrum pola odpowiedzialności nauczyciela akademickiego* (dr Jolanta Łaskawska), *Odpowiedzialność nauczyciela akademickiego w okresie zmiany społecznej* (mgr Stanisław Kowal).

Niezwykle szeroko potraktowano formy działalności nauczycieli oraz relacje między działalnością nauczycieli akademickich, nauczycieli szkół podstawowych oraz studentów. Charakteryzowano *Wykład akademicki w procesie edukacji nauczycieli* (prof. Kazimierz Denek), *Relacje między przeświadczeniem a działaniem nauczycieli* (prof. Parafinuk-Soińska), *Poglądy pedagogów o edukacji* (prof. Czesław Banach), *Funkcje nauczycieli akademickich w przygotowaniu studentów do współpracy z rodzicami uczniów* (prof. Henryk Cudak), *Style kierowania jako forma doskonalenia pracy nauczyciela akademickiego* (dr Apolonia Suchora-Olech), *Nauczyciel akademicki w przedszkolu, czyli o integracyjnej funkcji śródrocznych praktyk pedagogicznych* (dr Gabriela Paprotna), *Funkcje nauczyciela akademickiego w doskonaleniu zawodowym nauczycieli przedszkoli* (mgr Wanda Wójcik).

Nauczyciele akademicy a studenci to dalszy krąg rozważań. Te zagadnienia zawarto w referatach i komunikatach: *Ocena procesu dydaktycznego nauczycieli akademickich przez studentów* (prof. Włodzimierz Goriszowski, dr Piotr Kowolik), *Postawy studentów wobec zawodu nauczycielskiego* (dr Romana Kwiecińska), *Dlaczego maturzyści wybierają studia neofilologiczne* (dr Iwona Strachanowska), *O współpracy z nauczycielami akademickimi nauczyciela klas początkowych – studenci* (Sławomir Kaniewski, Urszula Księżopolska),

Studenci MWSH-P o kształceniu zaocznym nauczycieli (Izabela Janiszewska, Agnieszka Ołdakowska, Małgorzata Panek, Anna Romaszekiewicz).

Ogólna orientacja w rozległej tematyce wystąpień pozwoliła dostrzec jej wielowarstwowy układ, a także relacyjno-konfrontacyjne podejście (na co w podsumowaniu zwróciła uwagę prof. Parafiniuk-Soińska).

Żałować można, że wiele inspirujących wystąpień było prezentowanych jedynie w wąskiej grupie – podczas obrad jednej z sekcji. Do takich należały m.in. dwie wypowiedzi, znakomicie uzupełniające się wzajemnie, choć znajdujące się na obrzeżach głównego tematu konferencji – prof. Jana Kluczyńskiego i gościa z RFN – prof. Brunona Barta.

Prof. Kluczyński, podejmując temat *Zadania dla szkolnictwa wyższego a rynek pracy nauczycieli w perspektywie XXI wieku*, zastanawiał się jak kształcić nowoczesnego Polaka na potrzeby rynku pracy, co zrobić, aby polski pracownik był konkurencyjny wobec pracowników Wspólnoty Europejskiej. Z kolei prof. Bartz omawiał m.in. znaczenie więzi szkolnictwa (instytucji edukacyjnych) z gospodarką; dla dobrego, efektywnego kształcenia jest konieczne zainteresowanie nim ze strony zakładów pracy. Dla oceny jakości produktów, również takiego produktu, jakim jest kształcenie, została powołana w Niemczech specjalna instytucja CERTQUA. Z punktu widzenia studentów i ich rodziców uczęszczanie do instytucji posiadających certyfikat jakości jest gwarancją efektywności kształcenia (od 1996 r. około 10% instytucji oświatowych uzyskało certyfikat CERTQUA).

Organizatorzy – decydując się na określony kształt przebiegu obrad – wybrali rozwiązanie gwarantujące uczestnikom możliwość zaprezentowania swoich wypowiedzi w sposób pełny, bez drastycznych ograniczeń czasowych – coraz rzadszy to dzisiaj luksus na konferencjach.

Takich i innych luksusów – powodów do zadowolenia i poczucia komfortu – było w Łowiczu wiele. Warto tu wspomnieć przede wszystkim o bogatym i niezwykle atrakcyjnym programie imprez towarzyszących, który przygotowano na każdy z trzech dni konferencji. Było więc *Wesele łowickie w Maurzycach*, na którym szacowni uczeni porwani do tańca przez weselników bez trudu odnaleźli w sobie radość i poczucie wspólnoty, delektując się na przemian przyspiewkami ludowymi i regionalnym weselnym poczęstunkiem. Była wizyta w Pałacu Radziwiłłów w Nieborowie i spacer po romantyczno-sentymentalnym parku – Arkadii. Dla miłośników twórczości ludowej nie lada gratką okazała się wycieczka do nieodległej wsi – Sromów, gdzie zwiedzano Muzeum Rodziny Brzozowskich. I doprawdy byłoby trudno powiedzieć, co budziło tam większy zachwyt, czy setki ruchomych rzeźb, czy opowieść o nich i prezentacja przez autora – rzeźbiarza Juliana Brzozowskiego. A przecież obok wymienionych były jeszcze i inne atrakcje: spacer śladami historii Łowicza – w towarzystwie ks. dr. Zbigniewa Skiełczyńskiego, wizyta w Muzeum Narodowym z mgr. Jerzym Dołhaniem, galeria malarstwa – z mgr. Elżbietą Lewandowską czy występy chóru MWSH-P.

Bogactwo folkloru łowickiego – tak pieczołowicie chronione i pięknie prezentowane gościom dzięki staraniom organizatorów konferencji – zdumiało i zachwycało przede wszystkim tych, którzy trafili do Łowicza po raz pierwszy.

Trzeba przyznać, że władze Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej – jej Rektor, prof. dr hab. Wiesław Balcerak, dziekan, prof. dr hab. Zdzisław Kosyrz, a przede wszystkim kierująca Katedrą Edukacji Początkowej, prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa – dołożyły wszelkich starań, aby zaprezentować swoją młodą *alma mater* z jak najlepszej strony.

Spotkaniu uczonych nadano wyjątkową rangę, zaproszono do udziału około 50 osób – przedstawiciele ośrodków akademickich z całego kraju, w tym 21 profesorów. Reprezentowanych było sześć uniwersytetów, osiem WSP, a także szkoły podstawowe, WOM i wreszcie – sami organizatorzy – MWSH-P. W gronie zaproszonych gości, obok znanych uczonych, nauczycieli-praktyków i studentów pojawili się także: przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej – wiceminister prof. Jerzy Zdrada oraz dostojnik Kościoła – bp. ordynariusz diecezji łowickiej Alojzy Orszulik.

Owoce konferencji, jak zapowiedziała prof. Duraj-Nowakowa, będzie publikacją książkowa.

Na zakończenie jeszcze jedna uwaga. Jedną z ról uczonego jest rola nauczyciela; uczonego jako nauczyciel przekazuje studentom wiedzę i umiejętności, ale również uczy obyczajów akademickich przez dawanie przykładu własnym postępowaniem, własną osobą lub przez ukazywanie im odpowiednich wzorców. Otóż uzasadnione wydaje się przekonanie, że studenci Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej taki wzorzec posiadają – w osobie prof. dr hab. Krystyny Duraj-Nowakowej, bacznej na wszystko gospodyni, która traktując swoich gości z atencją udzielała studentom lekcji obyczajów akademickich.

Elżbieta Górnikowska-Zwolak